

Succah 1/ No.33/ Sept. 4 '06

• Edited by Rabbi Zev Dickstein •

סוכה דף ב-כ/ יא אלול תשס"ו

דף ב. סוכה שהיא גבוהה למעלה מכ׳ אמה פסולה

The Tanna Kamma of the Mishna asserts that a *succah* higher than twenty *amos* (approx. 30-40 feet) is posul - invalid. Rava (2a) cites the posuk בסוכות תשבו שבעת ימים - in succos you shall dwell for seven days (Vayikra 23:42) as the source for this law, for this posuk implies that a *succah* must be a short-term, seven-day, temporary type of house. Rava explains that the posuk comes to exclude large structures which due to their great size must be made in a permanent fashion. A succah higher than twenty amos is invalid since a structure of that size must be made in a strong and lasting fashion in order for it to be able stand at all. However, a succah twenty amos or lower is valid even if it is built in a permanent fashion since it is possible to build a structure of that size [to last seven days] in a flimsy and nonpermanent fashion.

Tosfos (ד"ה כי עביד) asserts that although the <u>walls</u> of a *succah* <u>may</u> be made in a sturdy and permanent fashion (provided the *succah* is not higher than twenty *amos*), the *s'chach* (*succah* covering) <u>may not</u> be fastened in a permanent fashion. Since the *s'chach* is the main part of the *succah*, Tosfos says the *s'chach* must be arranged in a non-permanent fashion.

Tosfos adduces proof to this law (about the *s'chach*) from the Mishna in Taanis 2a which says that rainfall on the festival of *Succos* is considered a סימן קללה - bad omen (because rainfall prevents dwelling in the *succah*). This Mishna implies, says Tosfos, that the *s'chach*

may not be fastened as tight as a house-roof so as to make the *succah* rainproof, for if such a *succah* covering would be acceptable then a rain storm would not interfere with the mitzvah of *succah* and rainfall on *Succos* should not be regarded as a bad omen.¹

The Tur² writes that according to Tosfos a *succah* is invalid if it is covered with a very thick covering of *s'chach*, one which entirely prevents the rain from entering.

The Tur, however, infers from the Rosh's omission of this *halacha*³ that the Rosh disagrees with Tosfos and validates a *succah* even if it has a thick, rainproof covering of *s'chach*.⁴

The Aruch LaNer explains that according to the Rosh the Mishna in Taanis considers a rain shower on *Succos* as a bad omen even though it is theoretically possible to make a rainproof *succah* because the majority of people do not have such a thick layer of *s'chach* and for them rain is indeed an impediment to the mitzvah of sitting in the *succah*.⁵

• The Mishna on 28b says that one is exempt from dwelling in a *succah* during a rainstorm once the downfall is heavy enough to ruin one's porridge. The S'mag⁶ understands perhaps that heavy rainfall is a sweeping exemption which applies to everyone equally - even to one who is not eating porridge at his meal.

The Pri Tzion⁷ suggests that by the same token, perhaps according to the Rosh the exemption from eating in a *succah* during a rainfall applies even to those whose *succos* are covered with a thick, rain-proof layer of *s'chach*

since the exemption is universal.⁸ Accordingly, we can understand why rain is considered a סימן קללה for everyone, even for one who has rain-proof s'chach - because he too is exempt and he cannot fulfill the mitzvah of succah during a rainstorm.⁹ 10

[Note: The Mishna below on 22a states that a *succah* with a dense, house-like covering of *s'chach* is valid - even the *s'chach* is so thick that it does not admit any star rays. Although the words of this Mishna seems to support the position of the Rosh, Tosfos is of the opinion that this Mishna refers to a thich layer of *s'chach* which prevent light rays from entering but it does not mean to validate *s'chach* which is so thick so as to prevent even rain from penetrating.

It is also important to note that the Rosh¹² (quoted below on דף כייב), citing the Yerushalmi, writes that לכתחילה (preferably) one's *succah* covering should be made sparse enough to admit some light rays.¹³ Thus, according to all opinions, it is preferable (לכתחילה) not to place a very thick rainproof covering of *s'chach* on one's *succah* (because such a covering will certainly block the light rays).]¹⁴

דף ג. הלכה צריכה שתהא מחזקת ראשו ורובו ושולחנו

- 1] The Gemara cites three views regarding the minimum required dimensions of a *succah*:
- (a) Bais Hillel maintains that a *succah* is valid if it is large enough to house ראשו ורובו one's head and most of his body. [The Rosh¹⁵ indicates that the minimum measurement according to Bais Hillel is 6 *tefachim* x 6 *tefachim* (= 1 amah x 1 amah, which is approx. 18-24 inches square).]
- (b) Bais Shammai says that a *succah* must be large enough to house <u>ושולחנו</u>ראשו one's head, most of his body, <u>and his table</u> which is 7×7 *tefachim* (approx. 21-28 inches square).
- (c) Rebbi says that a *succah* must measure at least 4 x 4 *amos* (approx. 6-8 feet square).

Rav Shmuel bar Yitzchak states that the *halacha* follows Bais Shammai who holds that a *succah* must measure 7 x 7 *tefachim*.

The Bach¹⁷ infers from Tosfos דייה לא נצרכה that as long as a *succah* measures at least 49 square *tefachim*, its width may be less than 7 *tefachim*. For example, a *succah* which is ten *tefachim* long by five *tefachim* wide is valid since its total square area is more than 49 square *tefachim* (= 50 square *tefachim*).

The Magen Avraham, 18 disagrees and maintains that a *succah* less than 7 *tefachim* wide on each side is *posul*. He argues since the *shiur* of 7 x 7 *tefachim* is based on the *succah*'s ability to house אוורבו ושולחנו, each side must measure at least 7 *tefachim* because regardless of its length, a *succah* that is less than seven *tefachim* wide cannot accommodate of an average person. Phote: The Magen Avraham has a different אירסא - textual reading - of Tosfos, according to which there is no indication that a *succah* may be narrower than 7 *tefachim*, see Mesoras HaShas.

Furthermore, rules the Magen Avraham, if the walls of one's succah protrude at one point to create a small peninsula-like section, one may not sit in the small protruding section if it is less than 7 x 7 tefachim. Even though the succah itself is very large, one may not cram into the small section since it is too small to accommodate ארובו ושולחנו.

2] The braysoh (end of 3a) states that a house (or room) which is smaller than 4 x 4 *amos* does not require a *mezuzah* (because it is too small to be classified as a bayis - house).

The Rosh²¹ maintains that each side of the room must measure at least four *amos*. A rectangular room which is 2 *amos* wide by 8 *amos* long is exempt from *mezuzah* even though it has the same total area as a room that is 4 x 4 *amos* square (i.e., 16 square *amos*).

The Shulchan Aruch,²² however, rules in accordance with the Rambam²³ who disagrees with the Rosh and maintains that any room that measures 16 square *amos* is subject to *mezuzah* regardless of how narrow it is.

The above cited Magen Avraham maintains that the law of *succah* is different from the law of *mezuzah*. He argues that even though with respect to *mezuzah* the Shulchan Aruch considers only the total area of the room, not the dimensions of the sides, regarding *succah* we must consider the length of its sides. This is

because, as explained above, a *succah* must be able to accommodate ראשו ורובו ושולחנו and therefore it is imperative that each side measure at least 7 *tefachim*.

3] The Chacham Tzvi²⁴ maintains that even though a small succah measuring only 7 x 7 tefachim is valid, it is valid only for eating purposes but not for sleeping. He argues that since one cannot stretch out and sleep comfortably in such a small space he is exempt from sleeping there under the rule of מצטער which states that one is exempt from ישיבת סוכה (dwelling in the *succah*) if dwelling there will cause him annoyance or distress (such as during a rainstorm, Gemara below, 26a and 28a). Thus, says the Chacham Tzvi, in practice one must build a succah larger than 7 x 7 tefachim if he wishes to properly fulfill the mitzvah of succah (since one has an obligation to sleep in the succah, as well as eat there). alternatively, one can build a second, larger succah for sleeping in addition to the 7 x 7 *succah* that he wishes to use for eating.²⁵

The Terumas Hadeshen²⁶ disagrees and argues that since Bais Shammai validates a *succah* of 7 x 7 *tefachim*, apparently such a *succah* is large enough for all aspects of *yeshivas succah* including sleeping.²⁷ Even though one cannot fully recline in such a small space, evidently, the fact that one can sleep in a partially sitting position is sufficient and it is not considered a situation of מצטער.

דף ד. אין אדם דר בדירה סרוחה

• The Mishna (2a) says that a *succah* must be at least 10 *tefachim* high (30-40 inches). The Gemara (4b, 5a) explains that this law is based on the fact that legally speaking, ten *tefachim* off the ground is the start of a new domain. [The Gemara derives this from the fact that the *Shechina* (Divine presence) does not descend below the height of the *kappores* (the ark covering in the Bais Hamikdash) which was ten *tefachim* high.]

Rava (4a) states if one has a ten-*tefach*-high *succah* with branches or leaves (from its *s'chach*) dangling below ten *tefachim*, the

succah is posul because אין אדם דר בדירה סרוחה (a person cannot live comfortably in a cluttered dwelling).

The Rambam²⁸ in codifying this *halacha*, writes that one should be careful not to have leaves hanging below ten *tefachim* in his *succah* so that they should not cause him discomfort when sitting there.

The Bais Yisrael²⁹ infers from the words of the Rambam that although Rava says one may not have leaves dangling below ten *tefachim* in his *succah* [so as not to cause discomfort], such leaves do not invalidate one's *succah* בדיעבד - after the fact (as long as the main body of the *s'chach* is above ten *tefachim*).

The Shulchan Aruch³⁰ disagrees and rules that such a *succah* is entirely invalid, even *bedi'eved*, as the simple reading of the Gemara seems to indicate.

The Aruch LaNer explains the Rambam's source for validating such a succah bedi'eved: He reasons that if a *succah* with leaves dangling below ten tefachim is entirely invalid (based on the logic of אין אדם דר בדירה סרוחה), there would be no need for the Gemara on 4b to cite a scriptural source to invalidate a succah less than ten tefachim high. The fact that the Gemara deems such a source necessary demonstrates that Rava was only making a case not to have dangling leaves below ten tefachim l'chatchilah, but he did not mean to entirely invalidate such a succah bedi'eved (as long as the main body of s'chach is above ten tefachim).

The Sefas Emes, in defense of the Shulchan Aruch (who entirely invalidates such a *succah bedi'eved*) explains the necessity for both the scriptural source cited on 4b, and Rava's logic of אין אדם דר בדירה טרוחה: He suggests that Rava teaches that the *s'chach* (and any dangling leaves) may not be lower than ten *tefachim*, whereas the posuk cited on 4b teaches that the <u>walls</u> of the *succah* must be at least ten *tefachim* high (even if the *s'chach* is suspended above ten *tefachim*).

The P'nei Yehoshua on 4b, citing Tosfos ibid. (דייה עשרה), adds that the scriptural source cited on 4b is necessary because it is relevant to areas of *halacha* other than *succah*. It teaches

that ten *tefachim* is the minimum required height of a *mechitzah* (wall or partition) with respect to the creation of a *reshus hayachid* (private domain) concerning the law of hotza'ah (carrying) on Shabbos.

Alternatively, the Aruch LaNer³¹ suggests the reason the posuk is needed in addition to Rava's logic is that we would have thought (based on Rava's logic alone) that a *succah* must be high enough to allow one to stand completely upright, without any discomfort whatsoever. From the posuk that teaches that ten *tefachim* off the ground is considered a separate domain we derive that a *succah* which is only ten *tefachim* high is valid, despite the fact that it is too low for one to stand fully upright.

דף ה. מעולם לא ירדה שכינה למטה מי 'טפחים

The Gemara derives that the Shechina does not descend below ten tefachim as follows. The posuk states השמים שמים - the heavens belong to Hashem - והארץ נתן לבני אדם - and the earth was given to man. This indicates that the Divine presence of Hashem does not descend to man's domain on earth. Now, the posuk (Sh'mos 25:22) states that Hashem would speak with Moshe Rabbeinu from atop the aron between the two כרובים (cherubs), and the aron (with its cover) was ten tefachim high. This indicates that man's domain on earth extends only to the height of ten tefachim. Therefore the Shechina was able to descend on top of the aron which was ten tefachim off the ground.

As mentioned above, the Gemara derives from this that the minimum height of a *succah* is ten *tefachim*. Rashi comments that we see from the fact that the *Shechina* does not descend below ten *tefachim*, that the first ten *tefachim* off the ground constitute a separate domain. Tosfos (4b, דייה עשרה) writes that this *derasha* teaches that the minimum height of a legal division (*mechitzah*) regarding all areas of *halacha* (e.g., Shabbos) is ten *tefachim*.

The connection between man's domain on earth and the minimum height of a *succah* (or of a *mechitzah*) is a bit ambiguous.

The She'arim Metzuyanim B'halacha

suggests the following correlation:

Firstly, the Gemara below on 9a states that one may not derive personal benefit from succah materials because the posuk states אַח בער ימים הסוכות from which we derive that לה שבעת ימים החגיגה בשם שחל שם שמים על - the name of Hashem is affixed to a succah (which means that a succah has a degree of sanctity). Logically, in order for Hashem's name to become attached to a succah the succah must extend into Hashem's domain, which is above ten tefachim from the ground.

Moreover, the Zohar (Parshas Emor) teaches that when a Jew sits in his *succah* it is as though he is enveloped in the צלא דמהימנותא - shade/protection of Hashem - because Hashem spreads His wings, so to speak, over the *succah*. Accordingly, it follows that one's *succah* must be at least as tall as the aron, so that the *Shechina* can descend and hover over it in the same manner as the כרובים positioned on top the aron.

[Note: The Gemara on 5b says that this source only proves that the *succah* including the *s'chach* must measure ten *tefachim*. The Gemara cites another source to prove that the airspace of a *succah* (below the *s'chach*) must measure ten *tefachim*.]

• The Maharatz Chayis explains the concept of מעולם לא ירדה שכינה and מעולם לא ירדה 'למטה מי homiletically. The Gemara in Berachos 33b states, הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים - everything is preordained by Heaven except for the fear of Heaven. This means that Hashem does not compel a person either to sin or to be righteous, but rather man is left to the resolve of his own free will. [Cf., Niddah 16b, צדיק ורשע אין גוזרין על הולד - Heaven does not preordain whether an unborn fetus will become a tzaddik or a rasha.] This is what our Gemara alludes to when it states that the earth belongs to mankind and the Shechina does not descend to man's domain, meaning Hashem does not control or tamper with man's free will.

שיעורין דאורייתא נינהו דכתיב ארץ חטה וגו [2]

The Gemara (5b) says that the posuk ארץ חטה וגו (Devarim 8:8) alludes to various shiurim (required measurements) for many Torah laws. For example, the word זית (olive) in this posuk alludes to the fact that the minimum required shiur for malkus culpability for one who eats forbidden foods is a k'zayis - an olive's volume.

The Chasam Sofer³² notes that Eretz Yisrael was blessed with especially large fruit. Indeed, the Gemara in Taanis (23a) relates that during the pious generation of Shimon ben Shetach it would consistently rain two nights a week and the kernels of wheat grew to the size of [human] kidneys and the barley kernels grew to the size of olive pits. In fact the Gemara relates that they saved some of these unusually large fruits and stored them to show future, less righteous, generations how their sins cause a reduction in the size of their produce.

Accordingly, the Chasam Sofer asks how this posuk serves as the source for the various Torah measurements when the Torah *shiur*im are supposed to be measured according to standard, average-sized fruit and not according to the over-sized fruit of Eretz Yisrael.

In answer to this question, the Chasam Sofer theorizes that just as the fruit of the land were very large during that period of history, so too, the people of the land were correspondingly very large. Therefore, during that generation when the people were very large, the *shiur*im were indeed considerably larger than the *shiur*im today. For example, an individual from that generation would not be obligated to recite *bircas hamazon* unless he ate a measure of bread equal to the volume of a large olive common in then, since a person in that generation had a considerably larger appetite than a person today. 55

דף ו. שיעורין הלכתא נינהו וקרא אסמכתא בעלמא

The Gemara (6a) concludes that the various Torah *shiur*im are actually known to us through - oral tradition handed down to Moshe at Sinai - and the posuk mentioned on the above daf (ארץ חטה וגו') is not the real source, but rather is only an אסמכתא - scriptural allusion (to the law which is known via הלכה

The Rosh³⁶ writes that included in this halacha l'Moshe m'Sinai is the shiur of אדלות - halachic majority - with respect to a sinner's culpability for corporal and capital punishment. This halacha l'Moshe m'Sinai teaches that a boy is deemed a gadol (an adult) on his thirteenth birthday (after sprouting two pubic hairs), and a girl on her twelfth birthday.

Interestingly, the Rambam³⁷ postulates that this *halacha l'Moshe m'Sinai* was stated only with respect to Yisraelim, not non-Jews.³⁸ Hence he writes that a non-Jew is subject to [capital] punishment for eating אבר מן החי (a limb from a living animal, which is one of the seven Noahide mitzvos/*issurim*) even if he eats a piece smaller than a *k'zayis*.

The Chasam Sofer³⁹ comments accordingly that the age of adulthood stated with respect to Yisraelim (i.e., the age of thirteen) does not apply to non-Jews since the Rambam says that the halacha l'Moshe m'Sinai does not apply to them. He asserts that a non-Jewish lad who violates one of the זי מצות בני is subject to execution even if he is below the age of thirteen. The Chasam Sofer explains, however, that before bais din metes out punishment to a minor non-Jew they must evaluate whether he has at least enough intelligence to understand the consequences of his actions. If he lacks even this minimal intelligence, he is exempt from a penalty because his sin is considered an אונס (coerced or an unavoidable accident) for which one bears no responsibility.

2] The Rit Algazi⁴⁰ infers from the words of Tosfos in Chullin (33a סודייה אחד) that Tosfos disagrees with the Rambam and is of the opinion that the minimum shiur of k'zayis applies also with respect to אבר מן החי eaten by a non-Jew. The Rit Algazi explains that according to the Rambam סתם אכילה בכל שהוא the term אכילה refers to any small act of eating, even to one who eats a tiny amount of food. The halacha l'Moshe m'Sinai teaches that a Yisrael must eat at least a k'zayis to incur a penalty. Since this halacha was stated specifically with respect to Yisraelim, a non-Jew is culpable even if he eats just a tiny amount.

On the other hand, Tosfos understands that the halacha l'Moshe m'Sinai reveals that the halachic definition of the term אכילה is the act of eating at least a k'zayis of food. Therefore, when the Torah forbids אכילת אבר מן החי, the minimum shiur required to incur a penalty is a k'zayis - for Yisraelim and non-Jews alike - because the halacha l'Moshe m'Sinai teaches that eating less than a k'zayis does not constitute a legal act of אכילה.

דף ז. מגו דהויא דופן לסוכה הויא דופן לשבת

- On Shabbos carrying is permitted only within a *reshus hayachid* (enclosed private domain).
- Min haTorah, any domain enclosed on three sides is classified as a reshus hayachid. [By rabbinic decree, one may not carry in an area enclosed only on three sides unless a type of (rectification) is arranged in the opening on the fourth side in the form of a lechi (side post) or korah (crossbeam) as explained in Eruvin 2a (see Al Hadaf ibid.).]

The Rabbanan (Tanna Kamma on 6b) maintain, based on a *derasha* and a *halacha l'Moshe m'Sinai*, that a *succah* is valid if it consists of two complete walls plus a portion of the third wall measuring at least one *tefach* long. [The required configuration of a *succah* consisting of only two complete walls with a portion of the third wall is a matter of dispute on 6b-7a.] Hence, it emerges that the requirements for the walls of a valid *succah* are less rigid than the requirements for the walls of a *reshus hayachid* on Shabbos (whereby three complete walls are required).

The Ran questions why this argument is not be presented in an opposite manner. Why don't we say that "since" a 2 1/2 wall enclosure is not

valid with respect to enclosing a domain for Shabbos all year round, likewise it is <u>not</u> valid for a *succah* on Shabbos during the festival of *Succos*.

In answer the Ran explains that the basis for Rabba's unique argument is the posuk בסוכות (you shall dwell in the *succah* for seven days) which implies that one may use the same *succah* for the entire week of *Succos*. Rabba infers from this posuk that one may carry in a 2 1/2-wall *succah* even on Shabbos (during *Succos*) since there is always one day of Shabbos inevitably occurring during the week of *Succos*

The P'nei Yehoshua asks that perhaps the posuk refers to a *succah* that is standing in an enclosed yard and that is why one may carry there even on Shabbos. Where does the posuk indicate that one may carry in a 2 1/2-wall *succah* on Shabbos even if it is standing in an open area?

The Mishnas Halevi⁴³ explains why the Ran's approach is valid even though the posuk does not refer [specifically] to a *succah* standing in an enclosed yard. The Ran's point is that there must be one uniform halacha regarding the status of a 2 1/2 wall succah for the entire seven-day succos festival. On a day that such an enclosure is ruled a valid *succah* it must also be ruled a valid reshus hayachid, conversely, if the enclosure is ruled an invalid reshus hayachid it must likewise be ruled an invalid succah (at least for the day of Shabbos, when the law of reshus hayachid is relevant). Thus, if it would be forbidden to carry on Shabbos in a *succah* consisting of only 2 1/2 walls (when the succah is not in an enclosed yard), then for the sake of consistency such a succah would have to be ruled invalid (on the day of Shabbos - even in the event that this type of succah was built in an enclosed area⁴⁴). Rabba proves from the fact that the posuk validates a 2 1/2-wall succah for all seven days of succos including Shabbos, that it must be permitted to carry in such a succah on Shabbos during Succos.

דף ח: סוכת גנב"ך ורקב"ש כשרה

The Gemara says that a succah made by a

non-Jew or a woman is valid, provided it was made לשם צל - for the purpose of providing shade. Rashi explains that even though [Bais Hillel, in the Mishna on 9a, asserts that] a succah need not be constructed מצוה לשם - for the sake of the mitzvah of succah, it must at least be constructed to serve as a "succah" which is a term that is literally defined as a covering that protects from the elements. If a hut was built merely for the purpose of צניעות privacy - it is not classified as a *succah* and it is not valid. [Note: For the purposes of this and the next daf's discussion, the term "building a succah" refers to placing the s'chach (i.e., the roof - which is the main component of a *succah*), not to the building of its walls.]⁴⁵

The Shulchan Aruch HaGraz⁴⁶ explains that since the mitzvah of *succah* was given to commemorate the ענני כבוד - the clouds of glory - that accompanied b'nai Yisrael upon their exodus from Mitzraim, a *succah* must be made for the sake of serving the same purpose as the Tisrael with protection from the desert sun, a *succah* must be constructed for the purpose of providing shade.

Rabbeinu Tam (Gittin 45b, תוד"ה כל שישנו (תוד"ה כל שישנו asserts that only those who are obligated in a mitzvah should be involved in its preparation. He maintains that since women are exempt from the mitzvah of tzitzis and lulav, a woman should not bind a man's lulav or tie the tzitzis to his talis.

The Rosh⁴⁸ disagrees and adduces proof from our Gemara that women may partake in the preparation of a mitzvah even if they are exempt from the mitzvah, because the Gemara says that a *succah* built by a woman or by a non-Jew is valid (even though they are exempt from the mitzvah of *succah*).

The Bais Yosef,⁴⁹ in defense of Rabbeinu Tam explains that although our Gemara validates a *succah* built by women, it is only valid בדיעבד (after the fact). However, *l'chatchilah* (ideally) a *succah* should <u>not</u> be built by women or by non-Jews.

2] The authorities⁵⁰ consider whether a *succah* made by a קטן - minor - is *posul*. Although a

succah made by a non-Jew is valid, a succah made by a minor is perhaps posul because a minor lacks the mental capacity to have the proper minimum intention (i.e., לשם צל) when building the succah.⁵¹

The Avnei Nezer⁵² maintains that a *succah* built by a minor at the behest of the *succah*'s owner is valid. He argues that as long as the owner has the proper intent (i.e., to have a *succah* built for the festival, or at least for shade), the *succah* is valid and the intent of the builder, or the lack thereof, is not significant.

דף ט. סוכה ישנה בית הלל מכשירין

Bais Shammai is of the opinion that a succah is posul unless it was built לשם חל - for the sake of the festival of Succos (i.e., for the mitzvah of succah). A succah built within thirty days of Succos is presumed to have been built for the sake of the mitzvah and is valid even if the builder did not expressly have this intent. An "old succah" (i.e., a succah built more than thirty days before Succos) is not valid according to Bais Shammai unless it was built with the express intent to use it for the mitzvah of succah.

The *halacha* follows Bais Hillel who does not require a *succah* to be built לשם חג. As we learned above, even a *succah* built by a non-Jew for his own use may be used on *Succos* (provided it was built - to provide shade).

Tosfos cites a Yerushalmi which states that although an old *succah* is valid according to Bais Hillel and it need not be demolished and rebuilt before *Succos*, one must at least revitalize some of the *s'chach* for the sake of the mitzvah. This is accomplished by removing and replacing a small area of *s'chach* to i.e., 1 square *tefach* or a small strip of *s'chach* across the entire width of the *succah*). [According to most authorities this is merely a rabbinic requirement and failure to do so does not invalidate one's *succah bedi'eved*.⁵³]

The Magen Avraham⁵⁴ comments that although we learned above that a *succah* made by a non-Jew is valid, one is required to shuffle some of the *s'chach* before Yom Tov, just as the

Yerushalmi requires in the case of an old *succah* built by a Jew.

The Chazon Ish⁵⁵ writes that this would not be required if the non-Jew built the *succah* within thirty days of *Succos* because Tosfos says that the Yerushalmi's requirement does not apply to a *succah* built during the festival season.

The Taz,⁵⁶ however, maintains that a *succah* built by a non-Jew always requires חידוש, because even if the non-Jew builds the *succah* during the *Succos* season he does not build it with the required intent לשם חג.

The Binyan Shlomo⁵⁷ asserts that every individual should be involved with the construction of his *succah* because building a *succah* is a mitzvah act⁵⁸ and there is a general rule regarding mitzvos, it is a mitzvah for one to personally perform a mitzvah, rather than have someone else perform it on his behalf (Kiddushin 41a).⁵⁹ He suggests that the Yerushalmi requires one to redo the *s'chach* on an old *succah* so that he should personally be involved with the construction of his own *succah*.

Accordingly, he writes that even if one had his *succah* built by a Jewish person there is still a mitzvah for the owner to shuffle the *s'chach* in order that the owner participate in the building of his own *succah*.

דף י. אם אין התחתונה יכולה לקבל כרים וכסתות של עליונה, התחתונה כשרה

The Gemara on 9b infers from a posuk that חסובה בחת הסובה - a succah which is situated underneath another succah - is posul (as stated in the Mishna ibid.). The Gemara explains that this p'sul (disqualification) applies only if the upper succah is a valid succah. However, if the upper succah lacks the qualifications of a valid succah (i.e., its dimensions are too small, or it lacks sufficient s'chach), then the lower succah is not considered a not only of a succah beneath a succah - and it is valid.

The Gemara on 10a, citing scholars of Eretz Yisrael, adds that the disqualification of סוכה applies only if the upper *succah* can actually be occupied and used. However, if the

floor of the upper *succah* (which serves as the *s'chach* of the lower *succah*) is too weak to support כרים וכסתות של עליונה - the pillows and bedding of the occupant of the upper *succah* - then the upper *succah* is not considered a "*succah*" and the lower *succah* is valid (because it is not classified as a הסוכה תחת.).

The Gemara below on 26a states, based on a posuk, "תשבו כעין תדורו" - one should live in his succah in the manner in which he normally resides in his house. The Mordechai⁶⁰ takes this to mean that one's succah must be fit for all his residential needs which includes eating as well as sleeping. Hence, he asserts that an unguarded succah standing in an unsafe neighborhood where it is dangerous to sleep outdoors is not valid even for the mitzvah of eating in the succah, because such a succah lacks the qualification of תשבו כעין תדורו 61

The Chacham Tzvi⁶² disagrees with the Mordechai and maintains that a *succah* which is fit only for eating is a valid *succah* (for the mitzvah of eating). [As mentioned above on 97 λ ', the Chacham Tzvi is of the opinion that a small *succah* which measures only 7 x 7 *tefachim* cannot be used for sleeping and, nevertheless, is a valid *succah* for eating.]

The Avnei Nezer⁶³ adduces proof from our Gemara to the position of the Mordechai. The Gemara says that the upper *succah* is not considered a valid *succah* unless its floor is strong enough to support bedding making it possible for the upper occupant to <u>sleep</u> there (see Rashi).⁶⁴ The implication is that if the upper *succah* is unfit for sleeping, it is classified as an invalid *succah* - even if it is fit for eating.

דף יא: כי בסוכות הושבתי את בני ישראל

כי בסוכות הושבוני אונ בני ישו אל ר' אליעזר אומר סוכות ממש ור"ע אומר ענני כבוד היו

1] The posuk (Vayikra 23:43) states that during the festival of *Succos* one must dwell in a *succah* ידעו דורותיכם כי בטוכות הושבתי וגו<u>למען ' so that</u> your generation should know that I stationed b'nai Yisrael in *succos* when I took them out of Mitzraim.

The Bach 65 comments that this term ('למען"...ידעו דורותיכם כי בסוכות וגו'') teaches that in order to properly fulfill the mitzvah of succah one must reflect upon the purpose and reason

for the mitzvah. In contrast to other mitzvos where knowing and thinking about the reasoning behind the mitzvah is not essential, when one dwells in his *succah* he must consider the fact that he is doing so in commemoration of the *succos* in which his forbearers dwelled in the midbar (as the posuk stresses).

The Bikurei Yaakov⁶⁶ adds that thinking about the purpose of the mitzvah of *succos* is not merely a supplementary part of the mitzvah, but rather it is essential to its fulfillment. He maintains that one who fails to contemplate the reasoning behind the Torah's command to dwell in the *succah*, forfeits the entire mitzvah.⁶⁷

In light of the above, the following dispute as to the meaning of the term כי בסוכות הושבתי - because I stationed you in "succos" - has practical halachic ramifications.

R' Eliezer (end of 11b) asserts that the term "succos" in the posuk refers to the ענני כבוד - clouds of glory. Accordingly, the reason we are commanded to dwell in a succah is to remember the clouds of glory that surrounded and protected b'nai Yisrael in the midbar.

R' Akiva maintains that the posuk refers to actual succos (booths) that b'nai Yisrael built wherever they camped in the midbar to protect themselves from the desert sun.68 Rashbam⁶⁹ explains that the point in recalling the plain booths used by b'nai Yisrael in the midbar is to remember the humble beginnings of our nation - as we wandered in the desert without a land of our own and with little worldly possessions. During the harvest season when one gathers much of his wealth into his home, one is apt to feel a sense of arrogance thinking that he deserves credit for his success and good fortune. To mitigate such vain thoughts (in keeping with the posuk's admonition - ואמרת בלבבך כוחי ועוצם ידי...וזכרת את הי וגו', Devarim 8:17), one is commanded to leave the comforts of his home and dwell in a succah for seven days so that he should remember his humble roots, and that it is Hashem Who deserves the credit for his accomplishments.]

The Tur⁷⁰ rules in accordance with R' Eliezer, that the purpose of dwelling in the *succah* is to remind us of the ענגי כבוד that

Hashem provided upon our exodus from Mitzraim.⁷¹

2] The Tur⁷² asks why the Torah commanded us to dwell in the *succah* (in remembrance of yetzias Mitzraim and the ענני כבוד) in the fall season, when in fact b'nai Yisrael left Mitzraim during the spring, on the fifteenth of Nissan (Pesach).

The Tur answers that it is common for people to leave their homes in the spring and enjoy the outdoors, and consequently it would not be apparent that we are dwelling in the *succah* for the sake of the mitzvah. The Torah commanded us to sit in a *succah* in the fall when people generally move indoors, making it readily evident that we are sitting in the *succah* in fulfillment of Hashem's command.

Alternatively, the Vilna Gaon⁷³ explains that when b'nai Yisrael worshiped the golden calf, the ענני כבוד departed because they no longer merited its protection.⁷⁴ Moshe re-ascended Mount Sinai on Rosh Chodesh Elul to beseech Hashem to forgive b'nai Yisrael. He remained there for forty days until Yom Kippur, when Hashem granted forgiveness. The next morning, on the 11th of Tishrei, Moshe assembled the nation and told them about the mitzvah to construct the mishkan. For the next two days the nation accumulated all the necessary materials and donated them to Moshe Rabbeinu (as implied by the posuk, והם הביא אליו עוד נדבה בבקר בבקר, Sh'mos 36:3). On the fourteenth of Tishrei, Moshe weighed the donated materials and delivered them to the artisans and craftsmen, and the building of the Mishkan commenced on the following day - the 15th of Tishrei, at which time they merited the return of the ענגי הכבוד. Consequently, the Torah commands us to dwell in the succah on the 15th of Tishrei for that is when the ענגי were permanently reinstated (for the rest of their forty-year sojourn in the desert).

דף יב. בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר

The Mishna on 11a teaches that the *s'chach* used to cover one's *succah* must meet the following conditions:

- (a) אינו מקבל טומאה it may not be susceptible to tumah. This means one must use unfinished material as his s'chach and not finished vessels, garments or food.
- (b) גידולו מן הארץ it must be material which grows from the ground
- (c) It must be detached from the ground. Tree branches may be used as *s'chach* only if they are severed from the ground.⁷⁵

Ravin says in the name of R' Yochanan that the source for these requirements is the posuk באספך מגרנך ומיקבך - [you should make the festival of succos] with what you gather from your threshing area and wine press. This posuk teaches that the succah must be covered with something similar to פסולת גורן ויקב - grain and wine scraps (e.g., straw, husks and peels) - which are items that grow from the ground and are not susceptible to tumah. Rashi (11a) adds that this posuk also teaches that s'chach must be detached from the ground just as פסולת גורן ויקב are detached from the ground.

The Eglei Tal⁷⁷ considers whether branches of a tree or plant planted in an עציץ שאינו נקוב - non-perforated flowerpot - meet the condition of גידולו מן הארץ, since such branches did not draw nourishment directly from the earth, but rather from the flowerpot.⁷⁸

In resolution of this question, he cites the Gemara in Pesachim 35b which indicates that matzah made with wheat grown in a flowerpot is valid for the mitzvah of matzah at the seder. This indicates that the proper bracha to be recited on matzah or bread baked from such wheat is המוציא לחם מן - [blessed is Hashem] who brought forth the bread from the ground. [If the proper blessing for such bread or matzah is not המוציא לחם it would not be valid for the mitzvah of matzah because as a rule only matzah upon which one recites the hamotzei blessing is valid for the mitzvah of matzah.⁷⁹] The fact that the blessing המוציא לחם מן הארץ - [blessed is Hashem] who brought forth the bread from the ground

is recited over such matzah proves that produce grown in a flowerpot is halachically considered as produce which grows from the earth.⁸⁰

The Yerushalmi addresses another issue regarding potted plants. The Yerushalmi⁸¹

deliberates whether they may be used as *s'chach* while still attached to their source in the flowerpot, or must they be severed?

Rabbeinu MaNoach⁸² rules leniently and permits using branches which are sprouting from a flowerpot as *succah s'chach* because he rules that such branches are not considered - attached to the ground.

דף יג. בהיגי לא מסככין דנתרי טרפייהו

Abaya says that one may not use *s'chach* which has a bad odor because of a concern that one may not be able to tolerate the smell and will vacate his *succah*. Similarly, he says that one may not use branches of a thornbush as *s'chach* because their leaves shed easily and the falling leaves might disturb one and cause him to leave his *succah*.⁸³

The Rosh rules that the sages, due to the above concern, forbid using such *s'chach l'chatchilah*, but if one already ate a *k'zayis* of bread (on the first night of *succos* when there is an obligation to eat at least a *k'zayis* in the *succah*), he need not eat another *k'zayis* in a different *succah*.

The Rambam⁸⁴ adds that if someone has already built his *succah* with such *s'chach*, we allow him to use that *succah* (even *l'chatchilah*). We do not require him to replace the *s'chach* once the *succah* is already built.⁸⁵

The Gemara below on 26a relates that Rava exempted Rav Acha bar Adda from sleeping in a *succah* which had a bad smell because it caused him discomfort (מצטער) and one who is is exempt from dwelling in the *succah*. This exemption is based on the teaching תשבו - dwell in the *succah* as you would dwell in your house (see Tosfos ibid., דייה).

The Mishna Berurah⁸⁶ comments that apparently, Abaya in our Gemara is referring to a *succah* which has only a slight odor, one which is not offensive enough to cause a state of "מצטער". Therefore, the *succah* is ruled invalid [only] *miderabbanan* and the *succah* is valid *bedi'eved*. However, a *succah* that has a very offensive odor which causes great discomfort is *posul min haTorah* because it lacks the Torah

requirement of תשבו כעין תדורו. If someone ignores this law and eats in such a *succah*, he does not fulfill the mitzvah even *bedi'eved* (just as one who eats in his *succah* during a rainstorm).⁸⁷

2] The Gemara on 13b indicates that partially dried out *s'chach* which is destined to completely dry out and wither during the course of the festival is viewed as though it has already dried out and is *posul*.⁸⁸

The Levush maintains that this is a rabbinic disqualification. *Min haTorah* such *s'chach* is valid until the point that it actually withers. ⁸⁹

The Pri Megadim⁹⁰ disagrees, for R' Yehuda on 23a derives from the posuk חג הטוכות תעשה that a succah must be ראוי לשבעה ימים לך
- suitable for the entire festival of succos. He argues that a succah covered with s'chach which is destined to wither before the conclusion of Succos is posul min haTorah because it is not ראוי לשבעה - fit for the entire seven days of Succos.

3] The Bach⁹¹ points out that Abaya says that *l'chatchilah* a *succah* should not be made with thornbush branches because of a rabbinic concern that the falling leaves will cause him to leave his *succah*. He asks why isn't such a *succah posul bedi'eved* due to the fact that its leaves are destined to fall off during the festival (as the Gemara indicates on 13b). The Bach answers that the Gemara on 13b is referring to *s'chach* that is destined to wither entirely during the festival, whereas Abaya is referring to *s'chach* that fragments or withers slightly, but is not expected to entirely disintegrate within seven days.

The Pri Megadim⁹² explains that even if more than fifty-percent of the *s'chach* is destined to dry out or splinter, thus leaving the *succah* with more gaps than *s'chach* (מתתה - more sunlight than shade), the *succah* is not *posul* until this actually occurs. He explains that the requirement of שוכה הראוי excludes types of vegetation which cannot endure for the entire festival (even when a large amount is used to cover the *succah*). However, thornbush branches meet the

requirement of סוכה הראוי לשבעה even though a portion is destined to dry out because it is theoretically possible to place a large amount of such branches and ensure that the *succah* will remain sufficiently covered for the entire *Succos*.⁹³

דף יד. אין מסככין בנסרים משום גזירת תקרה

R' Meir says that one may not cover his succah with נסרים - boards. Rav explains that R' Meir forbids using boards which are four tefachim wide (or more) because of a rabbinic decree called גזירת תקרה. The sages were concerned that people who see a succah covered with such s'chach might think that one's house is also a valid succah, because it was common to use such boards for the roofs of houses. [According to Shmuel's interpretation of the Mishna all agree, even R' Yehuda, that fourtefach-boards are posul.]

The Hagaos Maimonios⁹⁴ writes that today this ban (גזירת תקרת) applies to all boards and slats, even narrow ones, because it is common to build house roofs with boards much narrower than four *tefachim*.

The Ran, citing a Gemara in Bava Metzia 117a, maintains that even in Talmudic times many roofs were made with narrow boards. Nevertheless, since due to the temporary nature of a *succah* it was common to use narrow, rather than wide, boards for *s'chach*, the sages were concerned with an onlooker confusing a *succah* with a house <u>only</u> if it is covered with wide boards (which is unusual for a *succah*). According to the Ran even if it is common practice today to use narrow boards for house roofs it is still permitted to use such slats for *s'chach* (for he says this was common in Talmudic times as well). 95

The Smak⁹⁶ disapproves of using slats and narrow boards for *s'chach* because of another reason. He is concerned that one might lay the boards very tightly together and prevent the rain from entering the *succah*, and as mentioned above on 2 97', Tosfos says that a rainproof *succah* is *posul*.

The Taz⁹⁷ expresses a similar concern with regard to straw. He writes that even though the posuk expressly sanctions the use of straw as

s'chach (פסולת גורן ויקב - grain scraps, see above דף יב, people usually use willow branches and the like, rather than straw, because if straw is packed tightly rain is prevented from entering the succah.

• In some areas it is common practice to use narrow slats for *s'chach* and many authorities condone this practice because it is no longer common to use such slats for roofs. Also, the type of slats used for *s'chach* generally does not entirely prevent the rain from entering (unless they are squeezed together in a particularly tight manner).⁹⁹

דף טו. המקרה סוכתו בשפודין או בארוכות המטה אם יש ריוח ביניהן כמותן כשרה

• We learned above that only items which are not מקבל טומאה (not susceptible to *tumah*) and אידולו מן הארץ - grow from the ground - may be used as *s'chach*. Metal spits lack these conditions and are therefore unfit for *s'chach*.

The Mishna indicates that if one covers his succah with a mixture of valid s'chach and metal spits, the succah is valid as long as the metal spits comprise only fifty-percent or less of the succah covering. [The Gemara adduces proof from this halacha to Rav Papa's position that פרוץ כעומד הוי מחיצה - a fence with gaps that are equal in size to the solid part of the fence is a valid mechitzah - partition. This means that an area enclosed by such a fence is halachically classified as a reshus hayachid - enclosed, private domain.]

The Mishna on 2b states that a succah שחמתה מרובה מצלתה פסולה - whose sunlight exceeds its shade is posul. Rashi on 22b (באן מלמעלה) says that the s'chach must cover more than fifty-percent of the succah. If exactly fifty-percent of the succah is covered by s'chach, Rashi says the succah is posul (because sunlight by nature spreads out and thus the floor of such a succah will have more sunshine than shade.).

Rabbeinu Tam¹⁰⁰ disagrees with Rashi and cites our Mishna as proof that a *succah* which is fifty-percent covered with *s'chach* is valid, for our Mishna indicates that a *succah* which is fifty-percent covered by metal spits and fifty-percent by valid *s'chach* is valid.¹⁰¹

The Maharsha, 102 in defense of Rashi, differentiates between the sequence of the s'chach placement. If half of a succah is covered with valid s'chach and the other half is left open, or is subsequently covered with invalid s'chach, the succah is posul, because at the time the valid s'chach was placed on the succah it served to block out less than fiftypercent of the sunlight in the succah (because, as explained above, the sunlight spreads out after entering the *succah*). Our Mishna addresses a case in which fifty-percent of the succah was first covered with spits, and afterwards the gaps were filled with valid s'chach. At the time that the succah was covered with spits, the sunshine inside the succah (or on the succah floor) exceeded the shade. In such a case, one can validate the succah by filling in the gaps with valid s'chach since the valid s'chach now serves to block out more than fifty-percent of the sunlight (inside the succah). 103

דף טז. החוטט בגדיש אם יש בו חלל טפח ה"ז סוכה

The Mishna on 15a says that a hollowed-out haystack is not a valid *succah* even though there are four walls and a covering of straw (which is valid for *s'chach*). The Gemara (end of 12a) explains that the straw roof on this hollowed-out haystack is not valid *s'chach* because there is a Torah requirement תעשה, ולא מן העשרי - *s'chach* must be deliberately placed on a *succah* (for the sake of the mitzvah, or to provide shade); *s'chach* that was indirectly formed through hollowing out the haystack is not valid.

The Gemara (16a) qualifies the Mishna's halacha, stating that if the haystack was not placed over a flat piece of earth but rather over a one-tefach-high hole (which was 7 x 7 tefachim wide), the haystack could be converted into a valid succah (by hollowing out nine tefachim of the haystack to form ten-tefach-high walls). Since regarding other laws, such as tumah, we find that an ohel (roof/shelter) over a one-tefach-high space is called an ohel, the haystack which was placed over a one-tefach high hole is classified as valid s'chach - as long as an additional nine tefachim are hollowed out

of the haystack to complete the required tentefach-high succah walls.

The Taz¹⁰⁴ notes that it is common practice to pack haystacks moisture-tight (because dampness could cause the straw to rot¹⁰⁵). In view of the fact that Tosfos (cited above on 97) invalidates a rainproof *succah*, the Taz questions the validity of a *succah* made from a moisture-tight haystack.

In answer, the Taz explains that the reason a rainproof *succah* is *posul* is due to a rabbinic concern that one might confuse such a *succah* with an ordinary house. This concern does not apply to a haystack, says the Taz, because a haystack, even if rainproof, clearly does not resemble a house.

The Eliyahu Rabba disagrees and maintains that a tightly packed haystack is not valid *s'chach* until it is loosened so as to allow rain to penetrate it.¹⁰⁷

דף יז. סכך פסול פוסל בארבעה

The halacha follows the opinion that סכך - invalid s'chach disqualifies the entire succah if the invalid s'chach is four tefachim wide. However, a thin strip of s'chach posul (e.g., a metal spit narrower than four tefachim) does not invalidate one's succah (and one is even permitted to eat or sleep under the spit). 109

Tosfos explains that a wide strip of *s'chach posul* invalidates a *succah* because it serves to divide the *succah* into two parts. This division occurs when the *s'chach posul* runs across the entire width of the *succah*. If each part individualy lacks the dimensions of a valid *succah* (i.e., the individual parts are smaller than the required 7 x 7 *tefachim*, or they are not each enclosed by three valid *succah* walls), then the *succah* is invalid.

According to this explanation there are two cases in which a wide strip of invalid *s'chach* does <u>not</u> invalidate a *succah*: (a) If each individual portion of the divided *succah* meets the requirements of a valid *succah*, then each individual part is ruled as a valid *succah*. (b) If the strip of invalid *s'chach* does not run across the entire *succah* it doesn't divide the *succah*

into two. Consequently, even if one part lacks the dimensions of a valid *succah*, it still may be used as a *succah* because it is viewed as an annex of the other, larger, part of the *succah*. [It is important to note that in both of these cases, although both segments of the *succah* are valid, the area directly under the invalid *s'chach* is not valid and one may not eat or sleep there.]

2] As mentioned above on 2 77', Tosfos is of the opinion that dense *s'chach* which does not admit rain is *posul*. We also mentioned the Rosh who cites the Yerushalmi that it is <u>preferable</u> (though not essential) to lay one's *s'chach* sparsely enough to admit some light rays.

The Pri Megadim¹¹⁰ suggests a distinction between these two requirements: Concerning the latter halacha (regarding light rays) he suggests that as long as light can filter through one spot in the *succah*, it is sufficient (see also below כב אד). However, with regard to the former halacha (concerning rain) the Pri Megadim maintains that a four-tefach-wide strip of rainproof s'chach could invalidate the succah (according to Tosfos). Those four tefachim of rain-proof s'chach is categorized as s'chach posul and thus one would be forbidden from eating or sleeping beneath it.111 And in the event that thick area of s'chach runs across the width of the succah, it would invalidate the entire *succah* (see above).

The Pischa Zuta¹¹² disagrees and maintains that as long as there is one area in the *s'chach* (7 x 7 *tefachim*) through which rain can penetrate, the *succah* is valid, because a leaky *succah* is not considered a permanent-type dwelling (and does not resemble a house), even if there are some areas of the *succah* which are covered with rain-proof *s'chach*.¹¹³

דף יח. אויר שלשה שמיעטה בשפודין הוי מיעוט

We learned above that a <u>four</u>-tefach-wide strip of s'chach posul spanning the entire width of a succah serves to divide the succah into two parts and disqualifies the succah (unless each part meets the requirements for an independently valid succah - as explained

above). On the other hand, invalid *s'chach* less than four *tefachim* wide does not invalidate a *succah* and one may even eat and sleep under that *s'chach*.

The *halacha* regarding אויר - a gap of open space - is more stringent than invalid *s'chach*. A gap of only <u>three</u> *tefachim* is sufficient to invalidate a *succah* (provided the gap spans the entire width of the *succah*).

Abaya says that if there is a three-*tefach* gap in one's s'chach, he can rectify the problem by placing a metal spit in the gap. 114 Even though a metal spit is not valid for s'chach, it serves to narrow the open gap to less than three tefachim, thereby validating the succah. Tosfos (דייה אילו explains that אויר does not combine with invalid s'chach to invalidate a succah because each have different *shiur*im thev (measurements). As explained above, the *shiur* of empty space necessary to invalidate a succah is three tefachim, whereas the shiur for s'chach posul is four tefachim. 115 Hence, if, for example, there is a six-tefach gap spanning the width of one's succah one should insert 3 1/2 tefachim of s'chach posul in the gap. The succah will then be valid its gap is narrower than three tefachim and the s'chach posul is narrower than four tefachim.

In such a case one may not sleep or eat under the gap of open space because the Gemara (end of 19a) indicates that even though a gap narrower than three *tefachim* does not invalidate a *succah*, one may <u>not</u> eat or sleep under it (see next daf). The Mishna Berurah¹¹⁶ comments that sleeping or eating under the metal spit which was placed there to narrow the gap <u>is</u> permitted because as learned above, one may sleep under *s'chach posul* which is narrower than four *tefachim*.

The Chazon Ish¹¹⁷ disagrees and maintains that if the metal spit combined with the open gap covers an area of four *tefachim* or more, one may not sleep or eat under any part of that space, even under the metal spit. He maintains that *s'chach posul* and open space combine to form one large significant area deficient of valid *s'chach*, under which one may not dwell (even though these two factors do not combine with respect to invalidating the entire *succah*).

דף יט. א"ל ר' אבא זה מצטרף ואין ישנים תחתיו

The Gemara says that even though a gap of open space in the *s'chach* narrower than three *tefachim* does not invalidate a *succah* (and even counts toward the minimum required *shiur* of 7 x 7 *tefachim*), one may <u>not</u> sleep or eat under the gap.¹¹⁸ [This is in contrast to *s'chach posul* (less than 4 *tefachim* wide) under which one is permitted to dwell.¹¹⁹]

Tosfos (דייה לא יהא) asks how is it possible to refrain from sleeping under any gaps. After all every *succah*, even if densely covered with *s'chach*, has countless tiny holes in the *s'chach*.

The Rosh¹²⁰ explains that the Gemara only forbids sleeping under a gap that spans the entire width of the *succah*.¹²¹ Smaller gaps, however, which do not span the entire *succah* are no cause for concern. [On the contrary, we learned above that it is preferable to leave some gaps in the *s'chach* to allow starlight and rain to enter.]

• The Chazon Ish¹²² deliberates whether a gap that spans most of the *succah*'s width is perhaps considered as though it spans the entire *succah* and invalidates the *succah* - based on the general principle of רובו ככולו (the majority or the greater part is considered as the whole).¹²³

Alternatively, the Ran¹²⁴ says that the Gemara is referring to a hole the size of one's head. When the Gemara says that one should not sleep under a gap, it means that one may not place his entire head (or most of his body) under a large hole. However, gaps smaller than one's head are of no concern. ¹²⁵

דף כ: טבי עבדו של ר"ג היה ישן תחת המטה בסוכה

The Tanna Kamma of the Mishna says that one who sleeps under a bed in a *succah* does not fulfill the mitzvah of *yeshivas succah* (because he is not dwelling under valid *s'chach*). To substantiate this *halacha* the Mishna cites an incident whereby Rabban Gamliel's עבד כנעני (non-Jew purchased by a Jew as a slave), named Tevi, slept under a bed in the *succah*, prompting Rabban Gamliel to praise his slave's Torah scholarship. Tevi's choice of a sleeping spot indicated that he was aware of the fact that

עבדים are exempt from the mitzvah of succah.

When a Canaanite slave is purchased by a Jew he undergoes a conversion process which confers him with the status of a partial Yisrael. Canaanite slaves are scripturally compared to women and are therefore obligated to perform the same mitzvos as agree women. Rashi explains that women are exempt from *yeshivas succah* because it is a מצות עשה שהומן גרמא (time-related mitzvah), and therefore עבדים too are exempt.

The Yerushalmi notes that even though women and slaves are exempt from yeshivas succah, they are still permitted to perform the mitzvah. [Indeed, the Ran says that a woman or a slave who dwells in a succah should recite a bracha (on the mitzvah of *succah*) because they fulfill a mitzvah even though they are exempt. 127] Consequently, the Yerushalmi asks why Tevi slept under a bed instead of sleeping under the s'chach where he could have fulfilled a mitzvah (albeit he wasn't obligated to do so). The Yerushalmi answers that there was a lack of space in that because there were many rabbis visiting there at the time. Tevi took his place under the bed to make room for those who were obligated in the mitzvah. The reason he did not leave the succah entirely is that he wanted to listen in on the rabbis' Torah discussion.

The Gemara (Shabbos 23a and Megillah 4a) states that woman are obligated to kindle chanukah lights and hear the megillah even though these mitzvos are מצוות עשה שהזמן גרמא - women, too, were included in the miracle of chanukah and purim and were spared from danger. Tosfos (Pesachim 108b) asks why women are exempt from yeshivas succah. Since they too were included in the miracle of yetzias Mitzraim and were protected by the ענני כבוד (clouds of glory), they too should be obligated to commemorate the miracle by dwelling in the succah. 128

Above on דף יא we cited the Vilna Gaon who explains that we are commanded to dwell in a *succah* to commemorate the <u>return</u> of the sin of the golden calf (which occurred on the fifteenth of Tishrei).

The Chasam Sofer¹²⁹ remarks that according

to the Vilna Gaon, Tosfos question is answered. Chazal tell us that the men of that generation offered golden ornaments to help make of the golden calf but the women righteously refused to partake in the sin (see Midrash Tanchuma to Ki Sisah 19, Targum Yonason to Sh'mos 32:3 and Rabbeinu Bachya to Sh'mos 35:21). Since the women did not partake in the sin of the golden calf, the Chasam Sofer suggests that they were never expelled from the ענגי כבוד. Therefore, the principle of אף הני באותו הני is not applicable to the mitzvah of *succah*, because the women did not experience the reappearance of the ענגי הכבוד on the 15th of Tishrei (which the mitzvah of succah commemorates) as did the men 130

Note: Rosh Hashana greetings will *iy"H* be printed in the next issue. Please contact our office to have your greeting included. Thank you! כתיבה וחתימה טובה

- 1) עי מרדכי (סיי תשלייב) שהוסיף בשם ריית יישאם היה כשרה כשמגינה מן הגשמים למה פטור מן הסוכה משירד הגשמים עד שתסרח המקפה, יכסנה יפה יפה ולא תסרחיי עכייל.
- . 2) סימו תרלייא וריש סימו תרלייה (והביא כן בשם ריית המובא בראייש בסימו יייב והמרדכי בסימן תשלייב, עייש שפסק ריית דסוכת נכרים שעשאוה מעובה להגן מן המטר פסולה, עי בייח שם דייה ומייש אדוני שמבאר דסוכת נכרים שלא עשאה לשם חג גרע מסוכה
- שעשאה לשם חג), ובבית יוסף שם הביא כן בשם תוסי דידן. אנייג דבאמת הראייש בסי יייב מביא דעת ריית מפרש הבייי דהטור מדייק מהא דלא הביא (3
- . (ועיש בבייח). הראיש דינו דריית במקומו על המשנה בדף כב. בענין סוכה מעובה כמן בית י. 4) ולענין הלכה הבייח (בריש סימן תרלייה) והלבוש מחמיר כריית, ועי משנייב סימן תרלייא סקייו שכי דבדיעבד יש לסמוך על הראייש שמכשיר סוכה עבה שאין יורד לתוכה המטר, ועי בטור בסימן תרכייט שכי בשם הסמייק דנהגו העולם שלא לסכך בנסרים כלל (אפיי דקין) משום גזירה דדילמא אתי לסכך בהם באופן קביעות שאין הגשמים יכולין לירד בו והשרייע שם סוייס ייח סתם להלכה כן, ולכאו׳ משמע דלהלכה חיישינן לשיטת ריית, וצעייק, ועוד צעייק מהא דסתם השערי ציון סימן תרלייג סקייו כתוסי כאן דסכך צריך להיות עראי ולא קבוע במסמרים. ובסימו תרלייא כי דבדיעבד יש לסמוד על הראייש. ועי פרישה בסימו תרכייט סקייג שכי דאולי לא חלק הראייש על ריית אלא לענין סכך עבה אבל מודה שאין לסכך בנסרים ובדרך קביעות שדומה טפי לתקרה, ולפייז אתי שפיר
- 1) וכן מבואר בפני יהושע כאן דהוי סימן קללה כיון דרובא דעלמא עבדי סוכתן עראי, ועייע רשפת אמת
 - 6) מובא בטור סוייס תרלייט (והטור שם חולק).
 - 7) פרי ציון על מסי סוכה סימן זי (להרי ראובן בלומינג).
- 8) כתב כן על פי שיטת הסמיג דסייל דאפיי מי שאין לו תבשיל שיתקלקל פטור מן הסוכה כשירד המטר כשיעור זו (ומבאר שיטתו ע"פ שו"ת הרשב"א המובא בביאור הגר"א שם ס"ה דבשעת ירידת גשמים <u>אין שם סוכה עליה</u>), והטור שם חולק על הסמ"ג.
- 9) ודע דלאו כוייע מודו לחידוש זו של הפרי ציון (דנקט לפי שיטת הסמייג דגם מי שיש לו סכך עבה פטור מן הסוכה בשעת ירידת גשמים) דיעוין בבכורי יעקב סימן תרלייט סייק כייט (ולא שם) וכן בשפת אמת סוכה דף כח: מבואר דמשערין כייא לפי עובי סכך שלו (ולא משמע בדבריהם דאזלי דוקא בשיטת הטור החולק על הסמייג). ולכאוי החילוק פשוט דהם סייל דטעם הסמייג דתסרח המקפה הוא שיעור צער האדם ולכך פטור אפיי מי שאין לו מקפה, אבל במי שיש לו סכך עבה ועדיין לא נצטער בהגשם אין טעם לפוטרו ולא דמי ^ילמי שיושב בסוכה בשעת ירידת גשמים ואינו אוכל תבשיל המתקלקל בגשם.
- 10) ולכאוי כייז לא שייד אאייכ רוב בנייא אינו עושיו סוכותיהם עבות דלא מסתברא שיקבעו חזייל הפטור של ייעד תסרח המקפהיי עייפ סוכות מיעוט בנייא, ולכך כתבתי דבריו כהוספה על דברי הערליינ].
 - 11) ובית הלל שם מכשיר אפיי אם כוכבי <u>חמה</u>. אין נראין מתוכה.
 - 12) ראייש פרק בי סייג, וכייכ הריין.
 - 13) וכן קיייל בשוייע סימן תרלייא סייג, עייש במשנייב סקייה.
- עי לקמן סוף דף יייז שהבאנו בשם המשנייב סימן תרלייא סקייה בשם הפרמייג דמצדד (14 לחלק בין דין "ראיית הכוכבים" דסגי אם יש רק מקום אחד בסוכה דאפשר לראות הכוכבים, משאייכ לענין ירידת גשמים אפיי אם יש רק מקום אחד בסכך במשך די טפחים דמעכב הגשמים כל הסוכה פסולה, עייש.
- זי טפחים דגברא זי על זי טפחים דגברא איש כאן בסימו אי שכתב דשיעור סוכה לבייש זי על זי טפחים דגברא 15. באמתא יתיב <u>ושולחנו טפח</u> כדאיתא בירושלמי (פייב הייח), ודוייק.
- באגורא יינני <u>ואל הוו טפון</u> בראיוטה ביד *ואלטה וייני ביד וייוון ווידיים.* 16) בגמי לקמן בדף טו. ייחלל טפח <u>במשד שבעה יי</u> מבואר דשיעור סוכה זי על זי וכן כתב רשיי וראייש כאן על פי הירושלמי הגייל, וכייכ הרייף בסוף פרק בי (וכן מבואר בגמי דף ז. דדופן סוכה זי טפחים, אולם עי רשייי דף ד. דייה על פני שכי דשיעור סוכה זי <u>ומשהו,</u> וצייע, עייש בערלייג, ועייע בפניי כאן על תודייה לא נצטרכה דמצדד על פי הירושלמי הנייל דלולי דברי הפוסקים שיעור סוכה ז׳ על וי דאין לאדם אלא שולחן אחד של טפח שהולך על פני רוחר הסוכה)
 - 17) סימו תרלייד. .18) שם סקייא
- ננס אדם ואפיי אדם ואפי וואפיי אדם ננס עי שפת אמת ריש דף ג. שכי דהשיעור זי על זי ניתן לפי רוב בני אדם ואפיי אדם ננס צריך שיעור זו, ועייש בסופו שחקר אם שיעור זי על זי סגי לאדם גדול (ועייע ביימשמר הלוייי
 - .ועי משייכ בזה החזוייא סימן קמייד סקייו.
 - . 21) בהלי מזוזה, מובא בשייך שם ביוייד סייק כייג.
 - 22) יוייד סימן רפייו סיייג
- 23 הלכות מזוזה פייו הייב (ועי טייז אוייח סימו תרלייד סקייב שהביו בהרמביים כוונה אחרת), והשייך בסייק כייג חושש לדעת הראייש שלא לברך על קביעת מזוזה על בית שאין בו די אמות בכל רוח.
 - .(24) סימן צייד (מובא במשנייב סימן תריימ סקייכ, ועייש בשעהייצ סייק כייה).
- ומוכיח דלא בעינן סוכה שראוי לכל מילי ושלא כשיטת המרדכי (פרק הישן סימן (25 תשיימ, מובא ברמייא סימן תריימ סייד, ועייע משייכ לקמן בדף יי) דסייל דסוכה שאינה ראויה לשינה פסול גם לאכילה, ועיש עוד דרייל דאולי זהו שיטת רבי דסייל דבעינו סוכה די על די אמות כדי שיהא ראוי גם לשינה.
 - .(26) סימן צייב (מובא להלכה ברמייא סימן תריימ סוף סייד).
 - .27 כו מוכח לדעת המרדכי הנייל דסייל דסוכה שאינו ראוי לשינה פסול אפיי לאכילה.

797

- (28 פייה מהלי סוכה הייב.
- כך הביא השפת אמת כאן בשם ספר ייבית ישראליי, וגם הערליינ הבין כן בכוונת (29 הרמביים, וכן מדייק הגרייז בקונטרסו על קהייח יומא וסוכה.
- 30) סימן תרלייג סייט, וכייכ הריטבייא דאם הוצין יורדין למטה מיי הסוכה פסולה אפיי בדיעבד.
 - 31) סוף דף די עייב.

<u>.ה 9 ד</u>

- .32) שויית אוייח סוסייי קפייא.
- 13) וכן מצינו אצל המרגלים בפרשת "שלח לך" דחזרו המרגלים מארץ ישראל עם פירות גדולים וגסים כדי להוציא דיבא להראות כמה גדולים ומשונים האנשים הגרים שם (עי ברשייו במדבר יג-כג).
- 34) ואף דשיעורין של תורה אינן משתנין לפי גודל בנייא, דאדם נגס בזה"ז שאכל פחות מכזית פת אינו חייב לברך בהמ"ז וגם אינו לוקה על אכילת איסור פחות מכזית (דרק לענין שיעור יימלא לוגמיויי דיוהייכ ואולי גם לענין קידוש בשבת) קייייל דמשערין גדול לפי גדלו), מיים החתייס רייל דמשתנה השיעור לפי גודל אנשי כל דור ודור.
- משה ההלכה בעינן ההלכה לו הגרייש קלוגר דאולי בעינן ההלכה למשה (35 מסיני של שיעורין להשמיענו דלא סגי ב"רוב כזית" דאי לא היה לן רק פסוק זו סד"א דאמרינן רובו ככולו, ותיי שם החת"ס דלא שייך דין רובו ככולו אלא במקום שיש "רובו מתוך כולויי, כלומר, דצריך שיהא כל השיעור לפנינו ואז שייך דגם רוב מספיק, אבל מעולם לא שמענו דסגי בזי בנייא למנין או בייב דיינין לסנהדרין כיון דליכא מנין של יי בנייא לפנינו

- .36 שויית הראייש כלל טייז
- 37) פרק טי מהלכות מלכים הייי.
- .38) וברדבייז שם כתב דכל הללמייס לא ניתנה אלא לישראל.
 - - .39 יוייד סימן קפייד
- ספר תוספת דרבנן (למהריייט אלגזי) אות חי סימן קלייז (מובא באוצר מפרשי התלמוד) ספר תוספת דרבנן (למהריייט אלגזי) t 97
- והנה עי לעיל דאמר רבא (בלשון אי) דבעינן נמי צורת הפתח ברוח שלישית דסוכה (41 ולפנייז צייע שהרי כל סוכה הוי רהייי דאוי ולמה בעינו סברת יימגויי. ועי ראייש סימו זי דסייל דאהיינ רבה פליג על רבא, אולם עי משייכ בזה הריין דאפיי לדעת רבא יש אופנים שסוכה לא הוי רהייי דאורייתא ובזה אמרינן מגו.
- 42) עי ריין שרייל בדעת הריייף דלא מהני מיגו אלא לשויה כרהייי מהיית בגי מחיצות אבל עדיין אסור לטלטל שם מדרבנן דמיימ חסר תיקון ברוח רביעית, והריין נוטה שלא כדעת הרייף ומצדד דמותר לטלטל שם אפיי מדרבנן וכן דעת הריטבייא (ועי משנת הלוי אות פייח ופייט שמבאר סברת הריין וריטבייא).
- .43) (ספר יימשנת הלוייי עמייס סוכה להרי רפאל בן הרי גדליה הלוי שאר) אות צייא וצייב 44) עייש שמפקפק קצת בזה אי שייך סברת תרתי דסתרי בכהייג כיון דסוף כל סוף מותר לטלטל שם משום מחיצות החיצונות, ולי נראה דתלוי בספיקו של הראייש בסימן טי בענין היתר פסי ביראות לסוכה כשאיו שם בור. ודוייה.

- מלשון רשייי ייאעייג דסוכה לשם חג לא בעינן וכו,יי משמע דסוכה לשם חג ודאי כשר (45 אעייג דלא נעשה להדיא לשם צל וכן לשון שוייע ריש סימן תרלייה ייסוכה <u>אעייג</u> שלא נעשית לשם מצוה כשרה", וכן משמע פשטות לשון המשנה בדף ט. ייעשאה לשם חג כשרה" וכו כתב הנצייב במרומי שדה כאן ריש דף ח: והביא לשון רשייי לעיל ריש דף ב: דייה לימות המשיח שכי ייסוכת מצוה <u>אינה לצל</u>יי (אולם עייש בפנייי בדף ב: שנשאר בצעייק על רשייז), ולכאוי הביאור הוא דסוכה הנעשה לשם סוכת החג ודאי מקרי ייסוכהיי דסוכת החג הוי עיקר פירושו של סוכה והגמי כאן קמייל דלשון סוכה שייך <u>גם כן</u>. על סוכה שנעשה לצל. .46) סימן תרכייה
- לשם איז היתכן שמצוה לכון לשם צל בשעת עשיית סוכה ולא סגי בהא שעושהו לשם (47 סוכת החג, וכן משמעות דבריו, וכן מטין הדברים בבי מדרשא בשם הגרי"ז שהקפיד לומר בשעת הנחת הסכך יילשם צליי, וחידוש הוא שהרי לא משמע כן בשוייע וברוב פוסקים בט פיני דיניייני דיטבן כמשייכ בהערות לעיל].
 - .שם בגיטין, וכן תוסי שם
- 49) אוייח סימן יייד (הלכות ציצית) עייש במגייא סקייג ובהגי חשק שלמה, וכן העלה הבכורי יעקב בסימן תרלייה סקייב.
- טי אבנייז אוייח סימן תעייה ופרמייג סימן תרלייה מייז סוף סקייא (ובמועדים וזמנים) עי אבנייז אוייח סימן אוייח טימן אייח טימן אוייח טימן
- לסכך (עיים מה דנקט הבייי ומגייא בסימן יייד) ודאי לכתחילה אין לסכך (51 עייי קטן (דלא עדיף מאשה ונכרי), והנדון הוא אם קטן גרע מאשה ונכרי דדילמא לא שייך ביה כלל שיכוון לשם צל.
- 52) אוייח סימן תעייה, וכן מצדד הכתב סופר אוייח סימן סייט (וגם המועדים וזמנים הנייל בטא דרים הקור להיה, בברי היובב שובה או היובב של האו היובב את האם המהירה והפכה ו אם היובב היובב החלים היובב המיל דמסיק דכשר עייפ סוגיא בחולין דף יגו: דקימייל דמעשה עם מחשבה יש לקטנים (והפרמייג בסימן יייד סקייג כתב דמגיל יייג ולמעלה יכול לסכך אפיי לכתחילה אעייפ שאינו ידוע בבירור שהביא בי שערות. וכייכ בשעהייצ שם סקייז. ועייע ביהייל סימן יייא סייב דייה טוואן, וכוון לזה המועדים וזמנים הנייל בסוייס פי).

- 53) כי המגייא ריש סיי תרלייו דזהו דעת הריין וכל הפוסקים ודלא כבייי, ועי משנייב שם סקייד בשם נהר שלום דטעם תקנה זו שלא יבא להתיר סוכה שעשאה לשם דירה (ולא לשם צל), אולם עי בייח שכי הטעם משום היכר שיושב בסוכה לשם מצוה, וכי שם דסוכה ישנה צריך חידוש אפיי עשאה להדיא לשם החג דמיימ ליכא היכר (וצעייק), ועי משנייב סקייז דמבואר שלא חש לדברי הבייח אולם הביא שם בשם החייא דסוכה העומדת משנה לשנה צריך חידוש דאחר החג בטל אותו כוונת לשם חג שהיה לו מעיקרא בשנה שעברה.
 - .בש (54
- וכן (עייש וסברתו צייע לכאוי דמה שייך כוונת החג לגבי עכויים), וכן אוייח סימן קיינ סקייו ראיתי בשם הרדבייז.
 - .(56) שם בסימו תרלייו סקייג, וכו במגייא שם (והחזוייא לא הביא הטייז ומגייא).
 - .(זכוון לזה המועדים וזמנים חייא סימן פי). אחייא סימן מייג (וכוון לזה המועדים
- 58) הוכיח כן מירושלמי בברכות פרק הרואה (הייג) והביא עוד מגמי מכות דף ח. ייאם מצא חטוב לאו מצוה" ומשמע שם ברש"י דקציצת עצים לאו מצוה אבל בניו הסוכה שפיר הוי מצוה (ועי זוהייק פרי נח דף סג: ובפיי אור החמה שם שיש ליזהר שיעקור הסכך מן הקרקע לשם מצוה!), והביא שכן משמע בשאילתות זאת הברכה שאילתא קפייט, וכן משמע ברמייא בריש הלי סוכה שיש מצוה בעשיית סוכה שכי לעשותה מיד אחר יוהייכ שלא להחמיץ המצוה (אולם עי שויית הרמביים סימן נייא שכי ייאין העשייה מצוה רק הישיבהיי).
- 95) וכייכ בשלייה מסי סוכה שיש מצוה לעשות סוכה בעצמו, וכייכ החידייא בעבודת הקודש וקיצור שוייע סימן קלייד סייא, וכייכ הנציייב בהעמק שאלה זאת הברכה שם (וכן מדויק בפרמייג ריש הלי סוכה סימו תרכייה אייא סקייא).

. 97

- .60) פרק הישו סימו תשיימ (מובא להלכה ברמייא סימו תריימ סייד).
- . עי משנייב סימן תריימ סקכייז דמשמע שם דנקט דסוכה צריך להיות ראויי לאכילה אפיי (61 בשעת שינה ולכך צריך שיהא מקום בסוכה שישאר שם שולחנו אף בשעת שינה (והאחרונים העירו דזהו חידוש גדול דלא מצינו להדיא בפוסקים, ע' מועדים וזמנים ח"א סי' פ"ז ובהוספות בחלק חי וכן ע' שו"ת אז נדברו חי"ד סימן מ"א), ויש לחקור גם להיפך אם יש ענין להישאר המטה בסוכה גם בשעת אכילה כדי שיהא ראוי׳ לשינה כל היום.
- סימן צייד (מובא במשנייב סימן תריימ סקייכ בשם יש מאחרונים, ועייש בשעהייצ (62 שמסיק דמיימ יש ליזהר בזה מאוד להחמיר כהמרדכי).
 - . אוייח סימן תעייט, וכן כתב הרייי ענגיל כאן בגליוני השייס.
- 64) רשייי דייה כי אתא רב דימי כתב אין בריאה וחזקה לקבל כרים וכסתות על עליונה ולישן. עכייל, אולם עי מאירי דמשמע דהכרים וכסתות הם לצורך <u>אכילה</u> שכתב ייהרי נמצא שאין אדם יכול <u>לאכול</u> בעליונה, עכייל, ועל פי זה יש ליישב שיטת החייצ.

- 65) ריש סימן תרכייה (בביאר כוונת הטור שם) וזייל לא קיים המצוה כתיקונה. אם לא ידע כוונת מצות סוכה כפי פשטה עכייל (משאייכ בשאר מצות א<u>פיי למייד</u> מצוות צריכות כוונה אייצ אלא כוונה לצאת ידי מצוות בוראו אבל מעיקר הדין אייצ לידע טעמן), וכתב הפרמייג (מובא במשנייב שם סוף סקייא) דכייז לצאת המצוה <u>כתיקונה</u> הא דיעבד יוצא כל שכוון לצאת בלבד, עכייל, ועי להלן.
 - 66) סימו תרכייה סקייג.
- פת פת ביות הב״ח דמעכב בדיעבד ובליל ראשון צריך לחזור ולאכול כזית פת (67 בכוונה, וכתב שם שטוב שכל אי יזהר בני ביתו וללמוד להם בלילה ראשונה כוונת המצוה כמו בליל פסח.

68) כ"כ רש"י כאן שעשו סוכות מפני החמה, ועי ברמב"ין עה"ת שם (ויקרא כג-מג) שכי דלמ"ד סוכות ממש החלו לעשותן בתחלת החורף <u>מפני חקור</u> כמנהג המחנות "ולכן צוה דלמ"ד סוכות ממש החלו לעשותן בתחלת החורף <u>מפני חקור</u> כמנהג המחנות "ולכן צוה בהן בזמן הזה"י עכ"ל, כלוי לפי"ז אתי שפיר למה אנו מצווין בישיבת סוכה בזמן הסתיו ולא רזמן המפח

69) על התורה שם בויקרא כג-מג (וכעין זה במלביים שם), ועייע ברמביין ורבנו בחיי עהיית

.70) ריש סימו תרכייה

(71) וכך נקט רשייי עהיית שם, ומבאר הראיים שם דלשון ייהושבתייי מוכיח כרייא דלפי רייע הליל ייישבוי בסוכות, כיון שמעצמם ישבו בסוכות, ועייע בביכורי עקב סימן תרכייה סקייב שהקי עייז דקשה להכריע בין התנאים על פי לשון הכתוב, ועייש שמבאר באופן פילפול למה שהקי עייז דקשה להכריע בין התנאים על פי לשון הכתוב, ועייש שמבאר באופר מפרשי התלמוד כאו (ועייע בערליינ לעיל דף ב: דייה ידיעה לדורות), ועייע באוצר מפרשי התלמוד כאן (עמוד שייע) עוד טעמים למה קיייל כרייא ולא כרייע, ועי במועדים וזמנים חייא סימן כייה משייב בביאור כוועות המצוהו, ודע דמודברי הרשביים עהיית המובא לעיל משמע דנקט כייע כיון שמבאר הפסוק עייף דבריו, וכתב הפרמייג דירא שמים יכוץ לבי הכוונת בין לזכר לענני כבוד ובין לזכר לסוכות ממש.

.72) סימן תרכייה

(73) בפירושו לשיר השירים א-ד (וע' משך חכמה סוף פרשת משפטים שמבאר עפ"ז למה מענקרא התורה משמתמש בלשון "יחג האסיף" ולא מצינו שם "חג הסוכות" עד אחר העגל, משום דמעיקרא קודם חטא העגל לא היה היו"ט של שם הענני כבוד).
(17) עיש הפסוק ורא משה "כי פרוע הוא" שנעשו פרועים מענני כבוד.

בי חד.

76) עי ריטבייא (וערליינ) לעיל ריש דף יא: שהקי לרי חסדא שיליף לה מצאו ההר והביא עלי זית מהיית להוציא מחובר, ועייש שמבאר דפסול מחובר משום תעשה ולא מן העשוי.

77) (על לייט מלאכת שבת לבעל שויית אבני נזר) מלאכת דש סימן די סייח (מובא בשמייב כאן).

78) אעייג דמשמע מתוך בעיית הירושלמי דלקמן דנקט לפשיטות דאחר שקצצן הוי סכך כשר, כי האגלי טל שם דאינו מוכח דאולי מיירי הירושלמי באילן שגדל בקרקע ואח״כ תלשו והניחו בעציץ.

79) כן מבואר בתוסי לקמן דף כז. ד״ה אי בעי דבליל ראשון של פסח לא סגי דלא אכל "יפתי שצריך לברך עליו ברהמ״ז, וכן מבואר ברמב״ם בפ״ו מהלי חומי״צ ה״ז זה הכלל כל שאין מברכין עליו ברכת המזון אין יוצא בו ידי חובתו (ואולי הטעם משום דכתיב <u>לחם</u> עוני אצל מצות).

80) ועייש באגלי טל שהביא עוד ראיה דנזרע בעציץ מיקרי גידולי קרקע שהרי גרסינן בפסחים דף לט. "מה מצה גידולי קרקע וכוי," ובדף לה. שם מבואר דחטין שנזרעו בעציץ כשרים למצה.

.81) ירושלמי כלאים פייז הייו.

.22) על הרמביים פייד מהלי סוכה הייב.

.x> 97

83] [משמע דחוששין שיצא מן הסוכה שלא ע"פ דין, וק"ק למה לא חיישינן שיבא לידי מצב של מצטער ויהא פטור מן הסוכה ע"פ דין (ולא יקיים מצות סוכה אפיי אם יתגבר על עצמו של מצטער ויהא פטור מן העלין הנושרים)].

84) הלי סוכה פייה הייב, וכן קינייל בשוייע סימן תרכייט סעיף נייד [ועי בריין שכי דשווצרי שא להן הירון הירון הירון הירון הירון הירון הירון הירון הירון אפיי בדיעבד וכן משמע בריין לקמן בדף כו. (סוף עמוד יב. בדפי הרנייף) בדייה דסייל דפסולין אפיי בדיעבד וכן משמע בריין לקמן בדף כו. (סוף עמוד יב. בדפי הרנייף) בדייה סרחא, עייש].

85) המגן אברהם בסימן תרכייט סייק יייד מדייק מלשון הרמביים דמאחר שעבר וסיכך בהם מותר לישב בה, ובראיש משמע דבדיעבד מאחר שאכל בו אייצ לחזור ולאכול (בליל ראשון) אבל לכתילה אסור לישב בה, אולם הראייש מסיים ייוכייכ הרמבייםיי משמע שהשוה דעתו לדעת הרמביים, עייש במחצהייש ובפרמייג אייא סייק יייד שכי שיש לדחוק לשון הראייש ולפרטו כדעת הרמביים.

86) סימן תרכייט סייק לייז.

87) כתב כן המשנייב בשם הפרמייג ריש סימן תרייל במייז סוף סקייא, וצעייק למה לא כתב כן מכח הגמי בדף כו. שהבאנו דמבואר דיש פטור מצטער מפני ריח רע ולמה צריך להביא לחמו ממרחק, ויייל דבגמי לא מוכח אלא שפטור משום מצטער אבל אינו מוכח שהסוכה פסולה ואייא לצאת בו.

88) הנה הגמ' איירי בעינן סכך פסול (דהיינו ירקות שראוין לקבל טומאה) וכיון שממהרין להתייבש רואין אותן כאילו הן אויר וממילא פוסלין כשיעור אויר דהיינו ג' טפחים ולא די טפחים כשיעור סכך פסול, וכתב הר"ן דמהכא שמעינן דכל דבר (כלו' אפי סכך כשר) העשוי להתייבש בתוך ז' עד שיהא חמתו מרובה מצלתו אף מעכשיו הוא פסול.

. צי ריטבייא שהביא בי דעות ומסיק כהלבוש דאינו אלא פסול דרבנן. (89

90) סימן תרכייט אייא סייק יייג.

.91) סימן תרכייט

. 27 מצדד הפרמייג שם סוף סייק יייג באייא.

93) ועי ביה"ל שם סעיף י"ב ד"ה וכל מה שהביא בשם הר"ן ולבוש שלא כפרמ"ג דכ' דכל שדרכו לייבש עד שתהא חמתו מרובה מצלתו פסול מעכשיו [מדרבנן].

.<u>די יד</u>.

94) הלי סוכה פייה הכייא אות אי, מובא בדרכי משה שם בסימן תרכייט אות טי (וכן הביא הבייח שם בשם הכל בו הלי סוכה סימן עייא לז :).

95) כך נראה מתוך מסקנת דברי הריין (וצעייק שלא נזכר בהפוסקים שהרי הדרכי משה והבייח וכן המשנייב שם בסייק מייט לא הביא אלא דברי ההגיימ שאוסר).

96) סימן צייג נה. (ובדפוסים אחרים הוא בהגהות סמייק אות לייב), מובא להלכה בטושייע סימן תרכייט סעיף יייח. 17) עום קוש בייש, ומסומת דפוערנו שאם לא נמצא וורכה או שאר ונופר אולו שורסה בפוש בה

98) וקצת צייע שהרי ידוע שיטת הטייז (או״ח סיי תרפי״ח) דדבר שהתורה התיר בפירוש אין כח ביר חכמים לאסור והר התורה קאמר "פסולת גורן ויקביי (ועי שעהייצ אות עייג שכי כח ביד חכמים לאסור והר התורה קאמר "פסולת גורן ויקביי (ועי שעהייצ אות עייג שכי דאולי משום טעם זה לא העתיק הגרייז וחי״א חומרת הטייז שלא לסכך בקש). 99) עי פסקי הלכות סימן תרכייט.

ייף טו

100) עי תוסי שם בדף כב: דייה כזוזה (ובספר הישר לריית מבואר דכוונתו להקשות ממכילתין דמבואר דלא צריכין אלא שיהא חצי סכך כשר לדעת רב פפא).

101) ועי הגהות מיימי פ״ה מהלי סוכה הט״ז שג״כ לא מחלק בין מחצה אויר למחצה סכך פטר, ומבאר עפי״ז שיטת הרמב״ם שם (שלא פסק כרי פפא לענין סוכה וס״ל דלא כשר אא״כ יש יותר ממחצה סכך כשר) דס״ל דכמו שמחצה סכך ומחצה אויר פסול (כדעת רשייו) כמו כן מחצה סכך כשר ומחצה סכך פסול פסול.

.: לעיל סוף דף ט

103) ועייע בראייש ור״ן בדף כב: דמחלקין בין אויר לסכך פסול, דבאמת יש הלליימ דלא בעינן אלא חצי סכך כשר (דפרוץ כעומד הוי מחיצה), אולם כשיש מחצה אויר כיון בעינן אלא חצי סכך כשר (דפרוץ כעומד הוי מחיצה), שבמציאות יש חמתה מרובה מלמטה הסוכה פסולה (דיש הלכה דחמתה מרובה פסולה), עייש, ועי אבנייז סימן תסייד שכי לענין דיעד דמתניי דאפי אם הריוח בין השפחדים לא

נסככך אלא בסיכוך קל וקלוש (ויש קצת אויר ביניהם) מ״מ כשרה, וע״ חזו״א סימן ק״נ סיק י״א דפליג ונקט דצרין לסכך הריוח בין השפודים בסכך עבה כדי שלא יהא ריוח כלל, דאל״כ יצרף אותו הריוח עם השפודים ויהיה כחמתה מרובה מצילתה (ולכאה יכן הדעת נוטה לפי ר״ת ולפי המהרש״א, משא״כ לפי הראי״ש והר״ן י״ל שפיר כהאב״נ, ודוי״ק, ועי הקלייי סימו י״ב, ועי "מטעת הלוי" צאן אות רי״ד ועי״ע לעיל בריש מכילתין אות ב-ו שהאריך בעול יפסול מתרבה מצלתה).

<u>ירף טז.</u>

104) סימן תרלייה סקייב.

105) כייכ הלבושי שרד ופרמייג שם סקייב במייז. 106) וכי הפרמייג דבתוסי דף ב. משמע דסכך קבוע פסול מהיית ולא רק מדרבנן.

107) ובכה"ג ליכא חסרון של תעשה ולא מן העשוי משום שאין הפסול בעצם הסכך רק ממני שהיה הסיכך עב, כ"כ הפרמיג בסית רלי"א א"א סקיד בון באיר שם סקיד (מובא מפני שהיה הסיכך עב, כ"כ הפרמיג בסית רל"א א"א סקיד בון באיר שם סקיד (מובא בשעה"צ שם סקידה), ועי בפרמיג בסימן תרל"ה מ"ד סקיא שהביא שינטת הביה דחנות גנב"ך המעובה כמין בית פסול מה"ת משום דמוכח דעשאה לשם דירה וכ' הפרמ"ג דתו לא יוועל ביה הסרת מקצת סכך דיש בו משום תעשה ולא מן העשוי וכ"כ בשו"ת חלקת יואב או"ח סימן כ"ח [והנה עי משנ"ב סימן תרל"א סוף סק"ה בשם הפרמ"ג דסכך מעובה פוסל או"ח סימן ס"ז שחולקין ומקילין ומקילין אם יש בסוכה מקום ז' על ז' שהסכך שם אינו עבה והגשמים יורדים שם תו נקראת כל הסוכה דות עראי וכשרה, ועי מועדים וזמנים ח"ח בהוספת לח"א סימן צ"ו בשם ספר פאר עץ חיים).

.<u>۲> 97</u>.

10. 10. והיינו בסוכה גדולה שיותר מזי על זי, אבל בסוכה קטנה של זי על זי בצימצום נפסול בסבד פסול בגי טפחים.

109) [כך קינייל בשויע ריש סימן תרלייא, ועי ריין (סוף ח:) בשם הראבייד דסייל דאין ישנים תחת מכך פסול אאייכ הוא פחות מג'] ועי מנחייח מצוה שכייה (סוף אות [יא]) שמחדש דסכך גוולה יפסול הסוכה אפיי בפחות מדי (כשהוא יותר מגי) מטעם מצוה הבאה בעבירה כיון

דאם דל סכך גזולה מכאן יהא פסול משום אויר גי, וכן מצדד השפת אמת סוף דף טי עייא. 110) סימן תרלייא אייא סקייב (מובא במשנייב שם סוף סקייה).

111) (עי בכורי יעקב שכתב דמותר לישב תחת סכך עבה ד' טפחים אם אינו הולך על פני כולה אם לא שיש זי על ז' סכך עב במקום אחד דאז אין ישנים תחתיה כמו שמצינו בדין חמתה מרובה מצלתה).

(112) שם סקייא, וכייכ שויית כנף רננה אוייח סימן סייז (מובא בפסקי הלכות).

113) אם סקיא, דכייכ שיידו בקרי גמר אוויידו טיפון סיידו (מובא בפסקי דוכחום. 113) והביא ראיה מנסרים שרחבים די טפחים דאיתא לעיל בדף יד. דכשרין מן התורה ולא פסלינן להו אלא משום גזירת תקרה אעייפ שאין הגשמים יורד דרך הנסרים (ואולי יייל דלא פסל הפרמייג סכך עבה בדי טפחים אלא <u>לאחר</u> שנזרו על נסרים די דעכשיו שגזרו סייל דנכלל גם סכך עבה די טפחים בגזירת תקרה דחשיב כמו נסרים, ודוייק).

דף ית.

101) וכייז בסוכה גדולה אבל בסוכה קטנה אמר אביי דלא מהני משום דשיעור סכך פסול בסוכה קטנה שוה לשיעור אויר דשניהם פוסלין בני טפחים וממילא הסכך פסול מצטרף לאויר כיון ששיעורן שוה (עייפ תוסי דף יז. דייה אילו, ועי מאירי בדף יייז שמבאר באופן אחר, ועי שויית שבט הלוי חייא סימן קסייח).

.116) שם בסימן תרלייב סעיף יייז

117) סימן קמייד סקייד. ד**ר יט**.

<u>דף יש</u> 1118) כך פיי רשייי וכן פסק הראייש סוף סימן לייו וכך קינייל בשוייע סימן תרלייב סייב (ותוסי

דייה לא יהא לא נקט כן וגם ברמביים משמע דסייל דישנים תחתיו). 119) ובטעם החילוק בין אויר לסכך פסול עי משייכ הערליינ כאן.

(11) ובטעם ווו ויכוק 120) סוף סימו לייו.

בבר אות ל 2, לי. 121 וכעין זה כבר כתב התוסי בעצמו לעיל בדף יח. דייה סיכך (עי אוצר מפהיית עמוד תרייב אות 47).

ונו יייב אוונ יאן. 122) סימן קמייד סקייה.

(123) ז"ל - צ"ע אי סגי ברובה או בזי טפחים עכ"ל, משמע שמצדד דאפיי אם האויר הולך שיער זי טפחים תו אין ישנים תחתיו (וחידוש גדול הוא שהרי כ' הרא"ש "אויר שהולך בכל אורך הסוכה" וא"כ מה"ת לחדש דגם בהולך זי טפחים אין ישנים תחתיו).

124) (סוף דף ט. בדפי הרייף), וקיייל כשניהם לחומרה (כהראיש והריין) ועי שוייע ורמייא סימן תרלייב סייב, אולם עי שוייע שלמת חיים סימנים רמייג-רמייה שמסיק להקל באויר סימן תרלייב סייב, אולם עי שוייע שלמת חיים משהו אפי אם הולך על פני כולו כמו שמצוי אצל אלו שמסככים בפלפוים (bamboo), וסייל דכיי שאין באותו אויר כדי לעמוד שם ראשו או רוב גופו מותר לישב ולישן שם.

125) עי בכורי יעקב סימן תרל"א (ותוס" ביכורים) דמצדד דמקום הסכך שחמתה מרובה מצילתה חשוב כאויר ופוסל הסוכה בג' טפחים (אם הולך ע"פ כולו), ובספר "משעת יעקב" סימן תרל"ב נקט לפשיטות דלא חשוב כאויר [ולכאו' כך הסברא נוטה שהרי כ"ז שיש שם סימן תרל"ב נקט לפשיטות דלא חשוב כאויר [ולכאו' כך הסברא נוטה שהרי כ"ז שיש שם קצת סכך אמרינן ביה לבוד, וע" מש"ב בסורי "משעת הלוי" אות רנ"יו לבאר דינו דבכורי יעקב ע"פ יסודו של הגר"ח הלוי פ"ה מהלי סוכה (שהביא שם באות רמ"ה).

<u>ว ๆฯ</u>.

126) עי לקמן בדף כח. וכח: שהגמי מסיק דנשים פטורות מטעם אחר, וכבר הרגיש בזה הרשייש כאן ומתרץ על פי משייכ המליימ פייי מהלי מלכים הייז דייה הכלל העולה ממייש (דף קג.) ודייה עוד ראיתי לדקדק (כך צייל, ובדפוסים שלנו יש טייס ברשייש) דייל דבא הכתוב לגלות שנשים פטורות משום מצות עשה שזייג והטעם דרשייר היה מוכרח לפרש כן משום דסייל דלא הוקש עבד לאשה אלא לאותן מצוות שפטורות משום זמן גרמא, עייש.

127) ודין זה פלוגתת ראשונים והרמייא פסק כהריין דנשים מברכות והמחבר פסק כתוסי דנשים אין מברכות על מייע שזייג.

. (128) תוסי שם בפסחים תיי דכלל זה לא שייך אלא במצוות דרבנן (וצייב), אולם במגילה מבואר בתוסי דסייל דאפיי במצוות דאוי אמרינן כלל זה (עכייפ לחייבן מדינא דרבנו).

129) כך מובא באוצר מפרשי התלמוד לעיל בדף יא: (סוף עמוד שעייב, אות 861), ועי שויית חתייס אוייח סימן קפייה שמתרץ באופן אחר).

130) ועייע בשער המלך הל' חו"מ פייד הייא (ריש דף מד:) שהקי כעין זה ותיי דלרייע דסייל דמצות סוכה זכר לסוכות ממש לקיימ דלא שייך בזה אף הן היו בארתי דסייל דמצות סוכה זכר לסוכות ממש לקיימ דלא שייך בזה אף הן האותו <u>הנס</u>, והחתייס הנייל בסימן קפייה מתמיה עייז דלכאוי גם לרייע יש בסוכות משום נס (ואולי יייל עייפ פיי הרשביים שהבאנו לעיל בדף יייא שמפרש לדעת רייע אנו יושבים בסוכה רק כדי ליתן שבח להקב״ה שהיינו במדבר בלי כלום ועכשיו נתן לנו נחלה ובתים מלאים כל טוב ואל תאמרו בלבבכם כוחי ועוצם ידי, ולפיייז אתי שפיר דליכא בזה משום הזכרת נס, ודוייק.

97	This Al Hadaf was made possible by the following daf dedications	יום	
ב		יא אלול	Mon
			Sept 4
ړ		יב אלול	Tues
٦	* לזיינ רי שלום דוד בן נחום אליהו הלוי זייל ; In memory of Saul David Small o"h	יג אלול	Wed
ก	* לזײַנ צבי הירש בן יעקב הלוי זייל	יד אלול	Thrs
* לוייג ישראל בן שמואל עייה -by David Faigen, in memory of his father Israel Faigen		טו אלול	Fri
7	* זייל Gruner לזיינ רי משולם פייש בייר ישראל חיים	טז אלול	שבת
	* לזיינ אסתר רוזה בת אברהם יחיאל דיוטש זייל	1	Sept 9
ח		יז אלול	Sun
v	* לזיינ חנה בת יהודה זייל; by Aaron Akselrud	יח אלול	Mon
	* לזיינ אבי מורי משה אהרן בייר ישראל פריעדמאן זייל	1	Sept 11
,		יט אלול	Tues
יג		כב אלול	Fri
יד		כג אלול	שבת
טו		כד אלול	Sun
טז		כה אלול	onM
יז	לזיינ אמי הרבנית מלכה בת רי צבי אריה עייה * מאת בנה חיים צבי גאלדצווייג	כו אלול	sTue
יח		כז אלול	Wed
יט	לזיינ ישראל בייר שבתי זייל (יאייצ כייט אלול)	כח אלול	Thrs
٥	* לזיינ חיה זיסל בת ר׳ יהושע גליק עייה	כט אלול	Fri
	* לזיינ אברהם אהרן בן יקותיאל יהודה מייער זייל	ערב רייה	Sep 22

* Denotes Yartzeit

Please watch your mail for our Rosh Hashana mailing. Please respond generously to our appeal. Rosh Hashana Greetings will be printed iy"H in the next issue. Thank you and כתיבה וחתימה טובה.

Cong. Al Hadaf P.O. Box 791 Monsey, NY 10952 Ph. & Fx. 845-356-9114 cong al hadaf@yahoo.com

(c) 2006 Not to be reproduced in any form whatsoever without permission from publisher. Published by; Cong. Al Hadaf/ P.O. Box 791/ Monsey, NY 10952. Rabbi Zev Dickstein - Editor. For subscription, dedication, or advertising information. contact the office at 845-356-9114, Email:cong al hadaf@yahoo.com, or go to www.alhadafyomi org